

แบบบันทึกชุดข้อมูลคลังปัญญา-ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลจอมบึง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

ชื่อภูมิปัญญา : ด้านการจักสานไม้ไผ่

ชื่อ นางลัดดา นามสกุล ศรีธธาผล วันเดือนปีเกิด : 24 มกราคม 2508

ที่อยู่ปัจจุบัน (ที่สามารถติดต่อได้) : บ้านเลขที่ 44 หมู่ที่ 6 ตำบลจอมบึง

อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70150

ความเป็นมาของบุคคลคลังปัญญา

จักสานไม้ไผ่เป็นงานฝีมือที่มีคุณค่ากับชนชาติไทยมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยโบราณก็มีการจักสานเครื่องมือ เครื่องใช้ โดยใช้ไม้ไผ่ปา ไม้รวก ฯลฯ เพื่อนำมาทำเป็นอาวุธและเครื่องใช้ในครัวเรือน และใช้ประกอบการหาอาหารเพื่อเลี้ยงชีพและจักสานเพื่อความสวยงาม ทำเป็นเฟอร์นิเจอร์ไว้ประดับบ้านเรือนและจำหน่ายให้กับประชาชนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงไว้ใช้สอย นอกจากนี้ เครื่องจักสานยังเป็นงานศิลปหัตถกรรม ที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านได้หลายอย่าง เช่น สะท้อนให้เห็นความชาญฉลาด ในการเลือกสรรวัตถุดิบ ที่จะนำมาใช้ทำเครื่องจักสาน ซึ่งชาวบ้านจะมีความรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติของวัตถุดิบแต่ละชนิดเป็นอย่างดีแล้ว นำมาดัดแปลงแปรรูปเป็นวัสดุที่ใช้ทำเครื่องจักสานด้วยวิธีง่ายๆ แต่สนองการใช้สอยได้ดี เช่น ชาวภาคใต้นำใบลำเจียก หรือใบปาดนั้น มาจักและสานเป็นเสื่อและกระสอบ โดยนำใบลำเจียกไปลนไฟให้ใบนิ่ม ก่อนที่จะจักเป็นเส้น หรือนำต้นลำเจียกไปแช่โคลน แล้วรีดให้แบน หรือการจักไม้ไผ่เป็นตอกแบบต่างๆ ให้เหมาะสม ที่จะใช้สานเครื่องจักสานแต่ละชนิด สิ่งเหล่านี้เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ชาวบ้านเรียนรู้ จากการสังเกต และการทดลองสืบต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ จนทำให้เครื่องจักสานแต่ละชนิด มีรูปแบบ และประโยชน์ใช้สอยที่สมบูรณ์ลงตัว

คุณลัดดา ศรีธธาผล คือบุคคลที่มีความสนใจในเรื่องไม้ไผ่เป็นอย่างมากและสนใจในเรื่องการนำไม้ไผ่มาแปรรูป เพื่อสร้างมูลค่าให้กับไม้ไผ่ให้มีราคาสูงขึ้น โดยการนำไม้ไผ่มาแปรรูปเป็น ตะกร้า สุ่ม กระบุง ฯลฯ เพื่อการจำหน่ายสร้างมูลค่าให้กับสินค้า ทำให้ชุมชนและเพื่อนบ้านใกล้เคียงมาศึกษาดูงานแล้วนำกลับไปประยุกต์ใช้ในครัวเรือน และนำไปร่วมจัดนิทรรศการต่างๆในงานประเพณีของดีจอมบึง งานวันผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลจอมบึง ซึ่งมีราคาไม่แพง และสามารถที่จะสั่งทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ได้ตามความต้องการ

จุดเด่นของภูมิปัญญา

- เป็นแหล่งศึกษาดูงาน
- เป็นสถานที่ถ่ายทอดความรู้

วัตถุดิบที่ใช้ประโยชน์ในการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญา ซึ่งพื้นที่อื่นไม่มี ได้แก่

- ไม้ไผ่ลวก
- ไม้ไผ่ฉนวน

รายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่น

- รูปแบบในการถ่ายทอดความรู้ มีทั้งการศึกษาดูงาน การเข้ารับการอบรมและฝึกปฏิบัติจริง เพื่อนำประโยชน์ที่ได้รับไปปฏิบัติใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

รูปแบบและลักษณะการถ่ายทอด การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ☒ ยังไม่เคยมีการเผยแพร่/ ใช้เฉพาะบุคคล ☐ เคยเผยแพร่เฉพาะในชุมชน
- ☐ มีการเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนและสื่ออย่างแพร่หลาย
- ☐ มีการดูงานจากบุคคลภายนอก จำนวน.....ครั้ง จำนวน.....คน
- ☐ มีการนำไปใช้ ในพื้นที่.....คน นอกพื้นที่.....คน
- ☐ อื่น ๆ (ระบุ)

ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาให้เป็นนวัตกรรม คุณค่า (มูลค่า)

และความภาคภูมิใจ

- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่น/นวัตกรรมที่คิดค้นขึ้นมาใหม่
- ☐ ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมได้รับการถ่ายทอดมาจาก
- ☒ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้พัฒนาและต่อยอด

แบบเดิมคือ ต้นไผ่ ถือเป็นทรัพยากรสำคัญ สามารถนำส่วนต่างๆ ของไผ่มาใช้ได้ ตั้งแต่ หน่อ ลำต้น ใบ ราก เหื่อไผ่ ขุยไผ่ ประโยชน์ หลากหลายด้าน โดยเฉพาะด้านงานหัตถกรรมจักสาน ใช้ทำเป็นข้าวของเครื่องใช้มากมาย เช่น กระบุง ตะกร้า แคร่ กระจาด ฝาชีกรอบรูป กระเป่า เป็นต้น นับจากอดีตกาลการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยอยู่คู่มาอยู่กับเครื่องใช้ไม้สอยที่ทำด้วยไม้ไผ่แทบทั้งสิ้น เครื่องจักสาน ไม้ไผ่จึงนับได้ว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่อยู่ร่วมกับการดำรงชีวิตของ ชาวบ้านแทบทุกหลังคาเรือน

การพัฒนาต่อยอดคือ เครื่องจักสานไทย เป็นงานศิลปหัตถกรรม ที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งของไทย ที่ทำสืบทอดกันมาแต่โบราณ แม้ทุกวันนี้จะมีเครื่องมือเครื่องใช้ ที่ทำจากโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้นก็ตาม แต่ก็ยังมีเครื่องมือเครื่องใช้หลายชนิด ที่ไม่สามารถผลิตด้วยวัตถุดิบอื่นๆ ที่ผลิตด้วยเครื่องจักรตามระบบอุตสาหกรรม มาใช้แทนเครื่องจักสานได้ แสดงให้เห็นคุณลักษณะ พิเศษของเครื่องจักสานที่มีคุณค่าในตัวเองยากที่ จะใช้งานหัตถกรรมและอุตสาหกรรมอย่างอื่น ทดแทนได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เครื่องจักสานมีอายุ ยืนยาว สืบต่อกันมานานนับพันปี แม้ในปัจจุบัน

ภาพถ่ายเจ้าของภูมิปัญญา

นางลัดดา ศรีธธาผล

(เจ้าของภูมิปัญญาการจักสานไม้ไผ่)

รูปภาพภูมิปัญญา

ต้นไผ่ลวก

เลือกตัดต้นไผ่ลวกที่มีขนาดใหญ่และแก่มาใช้ก่อน

กระจาดไม้ไผ่ทาแซลัคทิ้งให้แห้งพร้อมจำหน่าย

กระจาดหลากหลายแบบ